

A REZILIENCIA KIALAKULÁSÁNAK HÁTTÉRÉBEN ÁLLÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA

T-10

Szabó Dóra Fanni

MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Kulcsszavak: oktatási reziliencia; hátrányos helyzetű tanulók; protektív tényezők

Az oktatási rezilienciával foglalkozó kutatások száma jelentősen megnőtt az elmúlt évtizedekben. A kutatók az oktatási eredményesség méltányossági dimenziójának kérdéseire keresik a választ, összefüggésben a hátrányok ellenére létrejövő sikerességgel. A kutatások középpontjában azok az alacsony szocio-ökonómiai státuszú családokból származó tanulók állnak, akik tanulmányaik során sikereket érnek el, vagyis reziliensek. A vizsgálatok nyomán számos, a tanulmányi teljesítményhez hozzájáruló tényező feltárására került sor. Jelen kutatásunk célja bizonyos protektív tényezők tanulmányi sikerességgel való összefüggésének vizsgálata volt. Az előadás során célunk, hogy azonosítsuk a reziliens tanulók csoportját, alapul véve a különböző tantárgyakból nyújtott teljesítményt, valamint bemutassuk azokat az eredményeket, amelyek a kialakított hipotetikus reziliencia modell alkalmazhatóságával kapcsolatosak. A felmérésben a teljes mintából (N=213) 96 hátrányos helyzetű, 4. évfolyamos tanuló vett részt. A papíralapú kérdőív az érdemjegyek megadása mellett az általános énhatékonyság, a tanulmányi énkép és kitartás, valamint az iskolai kötődés és motiváció értékelésére alkalmas mérőeszközöket tartalmazott. Az eszközök minden részminta esetén megfelelő megbízhatósággal működtek (Cronbach- $\alpha=0,75$ vagy felette). Az elemzések első fázisában – a felmérést megelőző év végi 4-es, illetve 5-ös érdemjegyeket alapul véve – tantárgyanként elkülönítettük a reziliens tanulók alcsoportjait. Korábbi kutatásainkhoz hasonlóan a magyar irodalom és nyelv tantárgyból szerzett érdemjegyek alapján elkülönített, reziliens almintába tartozók aránya volt a legmagasabb (60,4%), ezt sorban követte a természetismeret (49%) és a matematika (46,9%) tantárgy. Az eltérések következtében tantárgyanként teszteltük a létrehozott hipotetikus modelleket a strukturális egyenlet modellezés eszközrendszerével. A modellek első lépésben az énhatékonyság, az énkép és a kitartás tényezőit tartalmazták, majd ezt követően teszteltük az iskolai kötődést és motivációt is tartalmazó változatot. A modellek mutatói az adott tartományon belül szóródtak: RMSEA=0,055–0,064, CFI=0,903–0,918, TLI=0,902–0,910, SRMR=0,060–0,064. A tényezők közül a tanulmányi énkép volt a tanulmányi teljesítmény legerősebb prediktora (0,18–0,23) a magyar és matematika tantárgyak esetében, míg az iskolai kötődés egyik tantárgynál sem állt szignifikáns kapcsolatban a teljesítménnyel. A természetismeret tantárgyból szerzett érdemjegyet tartalmazó modelleknél egyetlen szignifikáns hatást sem azonosítottunk. A kutatás eredményei hozzájárulnak a reziliencia kialakulásában szerepet játszó tényezők működésének mélyebb megértéséhez, további kutatási irányok feltárásához, valamint a későbbi felzárkóztató programok megalapozásához. Az előadáson az eredmények háttérében álló teoretikus magyarázatokat, illetve a modell továbbfejlesztési lehetőségeit is bemutatjuk.